

Stipendieberättelse -2010 års PK stipendier

Åke Pettersson (som fick pengar för att studera public service-bolagens utveckling i två länder med ganska okända public service-företag, nämligen Japan med public service-jätten NHK och Nya Zeeland, som låg längst fram i socialdemokraternas privatiseringsvåg – inspirerad av Thatcher och Reagan märkligt nog. Vilket fick stora följder för public service-medierna i NZ. Och även om pengarna inte direkt ska gå till artiklar och program, kunde jag inte låta bli att göra ett antal radioprogram om vad jag fann. Detta eftersom ämnet public service råkar vara ganska hett just nu.)

Strax efter att jag bokat min resa till Nya Zeeland och Japan i början av januari 2011 (fick litet uppskov med utnyttjandet av stipendiet) inträffade en jordbävning i Christchurch på Sydön i NZ. När samma sak, med väsentligt värre följder, inträffade i Japan den 11 mars började jag fundera på att skjuta på resan som var inbokad till den 3 – 16 april. Jordbävningen, med tsunamin och efterföljande kärnkraftshaveriet gjorde att jag låg ganska lågt med inbokningar av kontakter i Japan. De hade annat att tänka på, var min syn på det hela. Men samtidigt kom jag fram till att resan nog var genomförbar ändå (även om UD och arbetsgivare hade en något annan syn på saken).

Den 3 april 2011: flyger med SAS till Bangkok. SAS besättning ber om ursäkt för att deras mediespelare och ljuset över ett stort antal platser i kabinen inte fungerar mellan Köpenhamn och Bangkok. Datahaveri, som de inte lyckats fixa. Följden blir att jag och många andra tvingas sitta i mörker större delen av de tio timmarna till Thailand. Tid för kontemplation ges i Bangkok där jag har väntat sju timmar på nästa flyg. På Thai Air fungerar allt resterande tio timmar till Auckland.

I NZ:s största stad (Auckland alltså) visar det sig att jag lyckats boka hotell ganska mitt emellan **Radio New Zealand** och **TV New Zealand**. Och ett kvarter från RNZ ligger **Radio Network** – Nya Zeelands största radiobolag, ett kommersiellt sådant som bl a köpte upp flera av public service-bolaget RNZ:s musikkanaler när de såldes ut.

Besöker först Radio Network och intervjuar ett par av medarbetarna: **Dallas Gurney**, som är chef för Talk Radio-avdelningen, vilken är ganska betydelsefull för detta kommersiella bolag. Talk Radio har Radio Network haft sen tidernas begynnelse. Deras programvärdar är väl kända och ganska uppskattade i Nya Zeelands långsträckta land, med bara fyra miljoner invånare. Träffar flera personer på Radio Network och passar på att tala lite med **Jenny Fromén**, som har hand om och utbildar reklamsäljarna på företaget. Jenny pratar lite svenska, vilket gör att bandspelaren kommer fram igen.

Radio Networks ägs av en stor australiensisk mediekoncern, som i sin tur ägs av världens största kommersiella radiobolag **Clear Channel** i USA. Och i NZ finns ett nästan lika stort kommersiellt radioföretag som Radio Network - nämligen **Media Works**, som också ägs av en australiensisk mediekoncern. De två bolagen delar helt enkelt på kakan, har kring hälften av marknaden var. Och slåss stenhårt mot varandra i alla lägen, som Jenny Fromén uttrycker det.

Påminner mycket om tidningssidan där de två stora tidningarna i Nya Zeeland också ägs av två australiensiska mediekoncernen. Men debatten om den enorma mediekoncentrationen och de utländska ägarna är inte särskilt häftig i landet. Den existerar märkligt nog inte alls!

För att få en lite mer oberoende bild av läget har jag bokat in den oberoende radio- och filmmakaren **John O'Leary** i Auckland, som arbetat både på RNZ och TVNZ, inte minst när de var ett bolag. Han saknar de gamla tiderna när han kunde göra en hel tv-serie om duktiga konstnärer och dito om musiker. Program som har själv kände mycket för. Eller radioteater. Men de tiderna kommer aldrig tillbaka, säger han.

Sedan länge arbetar han med att lära radio och tv-medarbetare tala (tydligt!). Detta i egen firma, som också fungerar som produktionsbolag. Har nyligen gjort ett radioreportage om en krigsveteran som var med om intressanta saker i Italien, där han stationerades under andra världskriget. Just nu håller O'Leary på med en tv-serie om matlagning.

-Sådana program finns det alltid en marknad för, ler O'Leary. Och det är OK, jag tjänar bra med pengar. Men hade hellre gjort andra program. Hans kunskaper om etermedierna i NZ är stor, skulle kunna fylla flera program eller artiklar, men han hörs bara i ett par minuter i Publicerat. <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=2792&artikel=4491901>

En som hörs desto mer i ett annat Publicerat är **Eric Kearley**, hög tv-chef på TVNZ i Auckland. Speciellt som han är svensk, uppvuxen i Örebro med ett förflutet på Sveriges Radio. Och det visade sig att han precis blivit klar med en liten debattskrift om public service, som han har ganska oortodoxa synpunkter på och tankar om. Skriften har titeln Staying Relevant – New Rules for Broadcasting in The Digital Era. <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=2792&artikel=4503942>

Tipset att Kearley talar svenska fick jag i förväg av medieforskare **Peter Thompson** vid Victoria University i Wellington. Men jag anade inte att Kearley hade en koppling till SR.

Den 7 april tog jag mig från Auckland till Wellington, Nya Zeelands huvudstad - en timmas flygresa från norra Nordön till södra Nordön. Där hade jag bokat in **Colin Peacock** och **Jeremy Rose** bland andra, som arbetar med mediemagasinet Mediawatch. Sändning en gång i veckan. Dessutom gör de en timmas Mediawatch Special som har med lyssnarfrågor och synpunkter på programmen. (Ganska likt Lyssnarkontakt på Sveriges Radio, som tyvärr ska läggas ner. Oklart varför.)

Colin Peacock visar sig vara en duktig mediekritiker som har synpunkter på det mesta. Och det var heller inte fel av Jeremy Rose att leta upp språkgeniet **Walter Zweifel**, som är nyhetschef på RNZ:s sändningar till utlandet. Walter, som är schweizare talar perfekt svenska sedan han läste i Stockholm/Uppsala för en 30 år sedan. Han kan även många andra språk.

-Jag hade en kompis som föreslog att vi skulle studera några år i Sverige. Och då fick jag ju lära mig svenska under sommaren innan, berättar Walter. Han hade också många synpunkter på public service och medieutvecklingen i Nya Zeeland. Hans favoritprogram: Språket i P1 som han poddar och lyssnar på varje vecka.

I Wellington också en del turistande typ Sjöfarts/Stadsmuseét och inte minst berömda Te Papa-museét som verkligen inte skäms för sig.

På sitt sätt mest givande var kanske besöket på Victoria University där jag framför allt fick många intressanta inblickar i public service utveckling i NZ - och i världen i övrigt av just Peter Thompson, britt och medieforskare som flyttade till NZ för 13 år sen och följer medieutvecklingen noga.

Han försöker dessutom påverka den genom att ”ge råd” till politikerna, som inte alltid lyssnar. Överhuvudtaget är politikernas främsta intresse knappast mediefrågorna.

Som mediernas minister, konservative **Jonathan Coleman** ordagrant säger: Det är knappast några väljare som biter i mina dörrkarmar för att jag gör vissa ingrepp i medieutvecklingen... Dvs folk bryr sig inte om mediefrågor.

Så skrotade han t ex den ”charter” som hans socialdemokratiska föregångare hade infört i ett försök att restaurera lite av public service-tvn som (S) tidigare rivit ner. Coleman sa också att Eric Kearleys skötebarn TV7 med public service-innehåll inte fick fortsatt finansiering efter halvårsskiftet 2012. Den kanalen läggs med andra ord ner. Och sen har TVNZ inte längre något man kan kalla public service-innehåll till skillnad från RNZ.

-Vi ger gärna pengar till public service-program, men inte till public service-företag, som medieminister Jonathan Coleman från regeringspartiet National uttrycker det.

Intressant i Nya Zeeland, där socialdemokraterna en gång raserade public service-tvn framför allt genom privatiseringarna, är den fond som alla etermedieföretag kan söka pengar ifrån. New Zealand on Air som den heter. Ungefär som folkpartiet en gång föreslog. Tyvärr verkar den inte fungera särskilt väl, dvs pengarna går mest till underhållningsprogram – det är dem som man kan få något tv-bolag att sända. Och för att få pengar måste man visa upp ett radio- eller tv-bolag som garanterar sändning av det man ska använda pengarna till.

Den 10 april flyg tillbaka till Auckland.

Den 11 april lättar Air New Zealand mot Tokyo. (Tio timmar också med fungerande mediespelare och ljus). I Japan har jag inte lyckats skapa lika många kontakter. Delvis för att jag låg lågt efter jordbävningen när jag skulle boka in japaner, men mest på grund av att japaner inte gärna pratar om sina egna företag. Eller andras...

Dock hade jag haft kontakt med medieforskare **Hyasi Kaori** vid Tokyos universitet – en av få japanska forskare som ägnat sig åt NHK – public service-jätten. Hon är dock i Tyskland under de veckor jag är på resa. Och tycker inte att det finns någon annan som kan japanska public service-frågor. Jag har också varit i kontakt med **Ellis Kraus** – medieprofessor i USA som skrivit och forskat mycket om NHK. Problemet är att han lämnat detta område sen tio år ungefär. Men hans eminenta bok finns kvar: *Broadcasting Politics in Japan - NHK and Television News*, som bygger på omfattande research och intervjuer (många anonyma) på NHK fram till slutet av 90-talet. Får också engelsk version av hans förord till den japanska utgåvan som kom hela fem år senare än den amerikanska.

Har vissa kontakter med NHK:s pr-avdelning, men de kan inte lova något möte. Besöker också NHKs högkvarter i Shibuya nära gamla Olympiastadion ett par gånger, men får mest bilder med mig tillbaka. Dvs egna bilder.

Mina bästa kontakter blir istället två svenskar som bor och verkar i Japan sen 20-30 år: **Hans Simuzu Karlsson** som nu håller i ett radioprojekt vid Meiji universitetet i Tokyo www.tokyoedoradio.org och **Kjell Fornander** – en gång Aftonbladets man i Asien, sen länge driver han en pr-firma i Tokyo.

Det fina med Hans Karlsson är att han arbetat sjutton år på NHK, så hans berättelse och bedömning av public service-jätten får mest vikt i ett program om NHK. Tillsammans då med Kjell Fornanders intryck. Kjell förstår eller pratar dock inte japanska, så hans syn på NHK grundar sig mest på vad han hört andra säga om företaget.

<http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=2792&artikel=4515720>

Kjell Fornander tar mig en kväll med till De utländska journalisternas klubb, där vi intar middag. Normalt kan bara medlemmar komma dig, men gäster är OK. Och den här pressklubben fungerar inte som de andra, dvs de som olika organisationer och företag håller journalisterna med och som fortfarande spelar så stor roll i Japan. Det är via journalistklubbarna journalisterna får sina heta nyheter – men, de kan inte alltid sprida dem... Istället kontrollerar makthavarna mycket av det som kommer ut, dvs om det ska göra så eller inte.

Talar också med en del av journalisterna på NHK, men de är inte så benägna att låta sig intervjuas – eller ens namnges. De är med andra ord inte lika frispråkiga som Hans Schimizu Karlsson.

Eftersom det bara är en månad exakt sen jordbävningen i området 25 mil norr om Tokyo, kan jag inte låta bli att göra ett program också om hur de japanska, utländska och svenska medierna rapporterat om saken. Med Kjell Fornander och Hans Karlsson,

<http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=2792&artikel=4466634>

Just den 11 april när jag landar i Tokyo kommer ett efterskalv som faktiskt ligger kring 7 på Richerskalan. Flygplatsbyggnaden på Naritas flygplats skakar, tågen in till Tokyo är inställda, men jag hittar snart buss istället. Dock en lite märklig upplevelse att en flygplatsbyggnad skakar. Under veckan i Tokyo känner man också ett par, tre mindre skakningar vilket är vardagsmat för tokyoborna.

Jag hälsar också på kommersiell konkurrent till NHK, alla de stora tidningarna har sina egna tv-kanaler. NHK har anpassat sig mer till deras lite mer avslappnade stil, även om tonen i NHKs sändningar fortfarande är lite högtidligare.

-Men det handlar ofta om färdigtuggad gröt, tycker Hans Schimizu. Och de bästa programmen är de som handlar om utlandet, då de vågar ta i lite, vara lite mer kritiska.

Det blir klart en del turistande också i denna världens kanske största stad. Som egentligen består av en oerhörd mängd sammanvuxna städer.

Den 16 april ska jag åka med SAS Tokyo-Köpenhamn. Bolag har dock ställt in flyget! För få passagerare... Dagen därpå visar det sig att det då utlovade flyget också ställs in. Orsak: tekniska problem...

Hur det gick senare kan läsas i brevet till SAS här under! Hur det går i det saken är ännu oklart. Det innebär dock att jag inte har kvittona kvar från alla utlägg. De jag har bifogas.

Framför allt: Tack för en utomordentligt intressant tur i en okänd public service-värld!

Vänliga hälsningar

**Åke Pettersson
Clemenstorget 10 A
22221 Lund**

(PS Någon lyssnade, men missförstod möjligen något, men ändå...
<http://www.dn.se/kultur-noje/kronikor/clas-barkmananpassa>) DS

**SAS Kundrelationer
Avd STOSK
195 87 Stockholm**

Hej

Lund den 13 maj 2011

Vet inte om jag hamnat rätt, om inte så kan ni ju skicka detta vidare. Det gäller ersättningskrav för inställda SAS-flyg. Närmare bestämt från Tokyo till Köpenhamn, dit jag skulle flyga tillbaka den 16 april i år kl 11.40. Flyget ställdes in. Skäl: för få passagerare. Mitt bokningsnummer: 7HN6R7

Det innebar att jag fick ordna en ny hotellnatt i Tokyo – Kostnad: 8610 Yen
(bifogar kvitto i original) Och mat en extra dag – lågt räknat 4000 Yen

På lördag eftermiddag den 16/4 fick jag besked via sms att jag var inbokad dagen därpå istället på SK 948 kl 11.40 sittplats 26 B

Någon timma senare, nästa sms – även det flyget är inställt! Ringer SAS i Stockholm på min mobil. Efter 20 min får jag tag i någon. Skälet sägs vara tekniska problem. Kan inte vänta ytterligare en dag, säger jag. En man på SAS ska kolla upp, pratar sen om resa via USA/Chicago Han försvinner igen för att cleara saker och ting. Samtalet bryts efter tre kvart. Ringer upp igen, väntar en kvart, får tala med dam denna gång:

-Åk direkt ut till Narita, där kan SAS-personal alltid hjälpa dig hem redan ikväll, säger hon.. Hämtar mina grejor, avbokar extra hotellet, tar mig ut till Narita, det har nu hunnit bli kväll - bara för att där upplysas av Naritas infopersonal att SAS kontor stängdes för flera timmar sen. T o m innan jag pratade med SAS i Stockholm på eftermiddagen japansk tid!

Ringer SAS i Stockholm igen - halvtimmas väntan. Kvinna svarar att hon inget kan göra under kvällen. Men ska försöka boka in mig på annat flyg dagen därpå. Tillbaka till Tokyo där jag visste att det fanns ett rum. Väl där vid 01.00-tiden kan jag läsa på SAS hemsida att jag bokats in på ANA, All Nippon Air vid 12 dagen därpå Tokyo- Frankfurt. Därifrån sen till Köpenhamn. Och detta fungerar sen OK- även om det blir en omväg. Hemma söndag kväll.

Hade nog inte reagerat så här om jag inte lurats ut till Narita på lördagskvällen den 16/4, bara för att sen tvingas tillbaka utan att komma någon vart. Jag anser att SAS ska ersätta min hotellnatt, extraresan till Narita, kring 10000 Y t o r med tåg dit, buss, taxi, mat kanske 4000 Yen. Och vad mobilsamtalet sen kostat Tokyo/Stockholm ett par timmar sammanlagt vet jag inte...